

“MEDIA LOYIHALARINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH”

<https://doi.org/10.5281/zenodo.8045210>

Mirzayeva Kamola Normurod qizi

“Mediamarketing va mediadizayn” kafedrası

Menejment (mediamenejment) yo’nalishi

Annotatsiya.

Ushbu maqolada Hozirda investitsiya loyihalarini tayyorlash va amalga oshirish insoniyat faoliyatining bir qator qiyin va yuqori riskli faoliyati hisoblanib o'ziga xos bilim va malakani talab qilayotganligi, davlatning media loyihalarini boshqarish samaradorligini oshirishda media tashkilotlarining o'zaro fikr almashishini, tajribalarini almashishini va bir-biriga qo'llab-quvvat qilishini ta'minlashi zarurligi haqida so'z boradi.

Kalit so'zlar.

loyiha, investitsiya, o'zgarish, qo'llab-quvvatlash, bilim, malaka, faoliyat, korxonalar, media loyiha.

Bugungi kunda jadal rivojlanmoqda dunyo katta o'zgarishlarni boshdan kechirmoqda iqtisodiy, ijtimoiy-madaniy, texnologik va boshqa faoliyat sohalari ommaviy axborot vositalari sanoati korxonalarini (keyingi o'rinlarda OAV korxonalarini deb yuritiladi). Shunga ko'ra, bu o'zgarishlar, muammolar va savollar o'zlarini topadi faol rivojlanib borishida o'z aksini topdi kasbiy faoliyat sohalari, biznesni rejalashtirish nazariyasi va amaliyoti sifatida media loyihalar. Media loyihalarni amalga oshirish tajribasini tahlil qilish ularning muvaffaqiyatsizliklarining asosiy sabablarini aniqlash mumkinligini ko'rsatdi. Ushbu sabablarni quyidagi guruhlarga bo'lish mumkin:

- mavzuni belgilaydigan biznes g'oyasi, media-loyiha faoliyatining ko'lami va mohiyati o'zining maqsadli bozorini topmaganligi;
- jalb qilingan investitsiyalar yetarli emasligi;
- ko'proq investorlarni jalb qilishning imkoni bo'lmaganligi, media-loyihalar investorlarni umuman qiziqitira olmagani;
- medialoyiha jamoasi yetarli darajada samarali emasligi va boshqalar.

Shuning uchun ushbu sabablarni umumlashtirib, aytish mumkinli media loyihalarini boshqarish samaradorligi, media tashkilotlarining loyihalarni yaxshi boshqarish va amalga oshirish uchun kerakli resurslarni ta'minlash va ularga qulay va samarali platformalar taqdim etish bilan bog'liq. Bu samaradorlik,

tashkilotlarning ko'proq ishlarini bajarishiga va yangi loyihalarni amalga oshirishga imkon beradi.

Hozirda investitsiya loyihalarini tayyorlash va amalga oshirish insoniyat faoliyatining bir qator qiyin va yuqori riskli faoliyati hisoblanib o'ziga xos bilim va malakani talab qiladi. So'nggi yillarda loyihani tayyorlash va amalga oshirish malakaviy faoliyatning alohida bir ko'rinishiga hisoblanmoqda. Aksariyat sanoati rivojlangan mamlakatlar iqtisodiyotining davlat va xususiy sektorlarida loyihani tayyorlash va amalga oshirish bo'yicha tajribalar to'plana boshlandi va bunda loyihani boshqarish doirasida ko'riladigan masalalardan biri bo'lgan investitsion risklar va ularni boshqarishga katta e'tibor kuchaytirildi. Loyihani boshqarishning boshqa funksiyalaridan alohida hisoblanmaydi. Ayni paytda moliyaviy talabni aniqlashda ham, smeta va budjetni hisoblashda ham, shartnomalarni tayyorlash va tuzishda ham loyiha faoliyati ishtirokchilarini turli xil risklardan himoyalash bilan bog'liq masalalar yechimini topmoqda.

Loyiha boshqaruvchilari malaka sertifikatlari asosida ularning karerasi va maoshlari belgilanadi. Loyiha boshqaruv tuzilmasi loyihani boshqarish uchun turlicha boshqaruv tuzilmasi -modellari mavjuddir. Loyihani masshtabi, ahamiyati, muddati kabi omillarni hisobga olgan holda ulardan birini tanlab olinadi. Amaliyotda loyiha boshqaruvining uchta modeli mavjud:

Funksional boshqaruv modeli Loyihani (mustaqil) boshqaruv modeli matritsali boshqaruv modeli va funksional boshqaruv modeliga bo'linadi. Funksional boshqaruv modelida loyihani ekspluatatsiyaga oladigan korxonaning mavjud boshqaruv tuzilmasiga hech qanday o'zgarish qilinmasdan loyihaning funksional tizimlari mos ravishda qo'shiladi. Boshqacha iboralar bilan aytganda, loyiha ishlari korxonaning mavjud funksional tizimiga taqsimlab beriladi. Ular (funksional tizim)ning har biri loyihaning ma'lum qismlariga mas'ul bo'ladi.

Funksional boshqaruv tizimining ustuvor tomonlari va kamchiliklari mavjud. Uning ustuvor tomonlariga quyidagilar kiradi:

1. Asosiy korxonaning funksional boshqaruv tizimiga moslashtirilgan xolda loyiha ishlab chiqiladi va shu boshqaruv tizimida loyiha amalga oshiriladi.

2. Xodimlardan maksimal darajada erkin foydalaniladi. Har bir funksional tizimning malakali xodimlari tegishli loyiha topshiriqlarini rahbaridan olib ijro etadi. Loyiha amalga oshirilgandan keyin ular o'zlarining funksional tizimiga, o'z vazifalarini davom ettirishga qaytadilar.

3. Korxonaning funksional tizimi mutaxassislari loyihani amalga oshirishga katta hissa qo'shadilar, tajriba orttiradilar va shu sababli ular kelgusida katta lavozimlarga o'tishi uchun asos yaratadilar.

Funksional tizimning kamchiliklariga quyidagilar kiradi:

1. Loyihani amalga oshirish markazining etishmovchiligi seziladi.

2. Mutaxassislar o'rtasida kommunikatsiya muammosi paydo bo'lishi mumkin.

3. Ishni bajarishga ko'p vaqt ketadi. Bu esa loyihaning sifatiga salbiy ta'sir etadi, misol uchun xarajatlar oshadi, investitsiyaning samaradorligiga ham salbiy ta'sir etadi. Loyihani (mustaqil) boshqaruv Ushbu boshqaruv modelida loyiha boshqarish va amalga oshirish uchun mustaqil loyiha boshqaruvi idorasi (LBI) tashkil etiladi. LBI esa korxonaning faoliyatiga umuman bog'liq bo'lmagan holda shakllantiriladi. Uning asosiy maqsadi loyihani amalga oshirib, loyihada ko'zda tutilgan maqsadga erishishdan iborat bo'ladi. Loyihani (mustaqil) boshqaruv modelining ustuvor tomonlariga quyidagilar kiradi:

1. Loyihani amalga oshirishning nisbatan oddiy va mustaqil boshqaruv modeli ekanligi.

2. Loyiha maqsadini amalga oshirishga loyiha jamoasi faoliyatini to'la qaratilganligi.

3. Yuqori darajali motivatsiya va o'zaro tushinish bilan hamkorlik qilish.

4. Jamoaning maqsadi va mas'uliyati yagonaligi.

5. Turli soha mutaxassislari (turlicha topshiriqlar bilan) bir maqsad uchun harakat qilishi.

Matritsali boshqaruv tizimida korxonaning boshqaruv tizimi va loyihaning boshqaruv tizimlari o'zaro hamkorlikda loyihani boshqaradi. Loyihaning gorizontaal boshqaruv tizimi amaldagi korxonaning iyerarxiyaga asoslangan boshqaruv tizimiga

qo'shilib ketadi. Buning natijasida loyiha jamoasi ikki rahbarning (loyiha rahbari va korxonaning funksional rahbari) topshiriqlari asosida faoliyat olib boradi. Loyiha boshqaruvchisi loyiha topshiriqlarini muvofiqlashtirish va integratsiya qilish bilan shug'ullanadi. Korxonaning funksional menejeri esa korxonaning funksional jamoasining loyihani bajarishga hissasini qo'shish uchun mas'ul bo'lib hisoblanadi.

Davlatning media loyihalarini boshqarishda o'z vakolatlarini yaxshi bajarish, innovatsion yondashuvlarni amalga oshirish va mijozlariga eng yaxshi xizmatni taqdim etishda yordam berish kabi bir nechta muhim vazifalari mavjud. Davlatning media tashkilotlari bilan hamkorlik qilishi esa bu loyihalarni amalga oshirishda katta ahamiyatga ega. Shuningdek, davlatning media loyihalarini boshqarish samaradorligini oshirishda media tashkilotlarining o'zaro fikr almashishini, tajribalarini almashishini va bir-biriga qo'llab-quvvat qilishini

ta'minlashi zarur. Bular hammasi davlatning media sohasidagi innovatsion va rivojlanishga qaratilgan loyihalarni amalga oshirishda yordam beradi va xizmat ko'rsatish sifatini oshirishda ham muhim rol o'ynaydi. Investitsiya loyihalarini ishlab chiqish va amalga oshirishda loyiha muhiti ham tahlil qilinadi. Loyiha muhiti qulay bolgan mamlakatda investorlar uchun risklar kamayadi va investitsion jozibadorlik oshadi. Loyiha muhitini umumlashtirib olganda:

1. Tashqi muhit
2. Ichki muhitga bo'linadi.

Tashqi muhit – loyihaga tashqaridan ta'sir etadigan omillar (qonunlarning o'zgarishi, tabiiy yoki texnogen katostrofalar, siyosiy vaziyatning o'zgarishi kabilar) bo'lib unga loyiha rahbarlari ham ta'sir eta olmaydi. Unga moslashish choralarini ko'rish kerak bo'ladi. Investitsiya davlat dasturlarini shakllantirishga qaratilgan O'zbekiston Respublikasining Prezidenti Farmon va Qarorlaridan kelib chiqqan holda tashqi omillar shakllanadi. Ichki omillarga loyiha rahbarlari va loyihadan manfaatdor tomonlar ta'sir eta oladi. Misol uchun kadrlar tanlash, texnologiyani o'zgartirish va boshqalar. Demak loyiha muhiti tashqi va ichki muhitlarga bo'linadi. Tashqi muhitni (uning omillarini) korxonada doirasida o'zgartirib yoki boshqarib bo'lmaydi. Shuning uchun tashqi muhitdan kelib chiqib samarali ichki muhitni (misol uchun: boshqaruv modeli, kadrlar tanlash) yaratish va raqobat qilish zarur. Korxonada muhiti loyihaga korxonada ichidan bevosita katta ta'sir ko'rsatadi. Tashqi omillarning ham loyihaga ta'siri katta hisoblanadi.

- Qonun va huquq:

- qonunlar va normativ huquqiy bazalar, inson huquqlari;

- tadbirkorlik huquqlari; mulkka egalik huquqlari;

- Loyihani boshqarish – bu loyiha barcha jarayonlarini ijrosini boshqarish demakdir. Loyiha boshqaruvi amaliyotini boshqarish shuni ko'rsatadiki, loyiha doimo takomillashtirishni taqozo qiladi. Shuning uchun ham loyihani takomillashtirish ishlari jarayonlarni takomillashtirish rejasida o'z aksini topadi. Jumladan, jarayonlarga (resurslarni) kiritish va chiqarish (kutilayotgan natijalarni olish), jarayonlarni o'lchash, hisoblash, taqqoslash, jarayonlarni grafikda aks ettirish kabilar ushbu rejada o'z aksini topadi.

- Inson resurslarini boshqarish rejasida -Loyihani muvaffaqiyati ko'p jihatdan loyiha yetakchisi va inson resurslari (hozirgi davrda kapitali) omiliga bog'liq. Inson resurslarini boshqarish rejasida loyihaning inson resurslariga bo'lgan talabi qanday aniqlanishi, loyiha jamoasiga

- kadrlar qanday tanlanishi, jamoaning qanday shakllanishi, mutaxassislarni ishga yollash va ishdan bo'shatish tartiblari, kadrlarning faoliyatini qanday tashkil etilishi kabi masalalar ifodalanadi.

- Loyiha inson resurslaridan foydalanish rejasi quyidagilarni o'z ichiga oladi, jumladan:

1. Xodimlarning roli, malakasi, vakolati va mas'uliyati ko'rsatiladi. Xususan, xodimning yozma funksiyasi, uning tajribasi, ko'nikmasi, qaror qabul qilish huquqi, resurslardan foydalanish vakolati, majburiyatlari, loyiha organogrammasi, boshqaruv tuzilmasi, iyerarxiyasi va hisobdorligi.

2. Xodimlar bilan ta'minlanish rejasida qaysi xodim qachon va qanday hajmdagi ishlarni bajarishi ko'rsatiladi. Bunda xodimni tanlash tartibi, ishlar turi va hajmi, loyiha jamoasini kalendari xam ko'rsatib o'tiladi.

3. Xodimlarni o'qitish talabi ham alohida hisobga olinadi. Buning uchun mavzular va unga vaqt belgilanadi.

4. Xodimlarni rag'batlantirish ham nazarda tutiladi. Rag'batlantirish fondi, mexanizmlari vaqti kabi masalalar ko'rsatiladi.

Kommunikatsiyalarni boshqarish rejasi -Kommunikatsiyalarni boshqarish rejasida loyihadan manfaatdor tomonlarning informastiyaga bo'lgan talablarini qondirishga qaratilgan barcha jarayonlarni nazarda tutadi.

ADABIYOTLAR RO'YHATI:

1. Ortiqova Yu. Yangi zamonaviy texnologiyalar, media bozor va matbuot//“O'zbekiston matbuoti”, 2016

2. “Iqtisodiy gazeta” gazetasining 2018 yildagi sonlari

3. Golish L.V., Fayzullaeva D.M. Pedagogik texnologiyalarni loyihalashtirish va rejalashtirish: O'quv uslubiy qo'llanma. Innovatsion ta'lim texnologiyasi seriyasi. – T.: “Iqtisodiyot” 2012 y.

4. Saidaxmedov N.S. Pedagogik amaliyotda yangi pedagogik texnologiyalarni qo'llash namunalari. -T.: RTM, 2000 y. -46 b.

5. www. Google.uz www. Ziyonet.uz